

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programos vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika

Parengta Europos Socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis, įgyvendinant projektą Nr. 09.2.1-ESFA-V-706-03-0001 „Neformaliojo vaikų švietimo, ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo vertinimo, įsivertinimo tobulinimas ir plėtotė“.

Metodikos rengimo grupė:

Regina Sabaliauskienė (vadovė)
dr. Agnė Brandišauskienė
dr. Milda Brėdikytė
dr. Jūratė Česnavičienė
dr. Rita Giedrė Rugevičiūtė

Vilnius, 2021

TURINYS

1 SKYRIUS. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelio kūrimo pagrindai	6
1.1. Įsivertinimo paskirtis, tikslas ir uždaviniai	7
1.2. Įsivertinimo vertybinės nuostatos	8
1.3. Įsivertinimo principai	11
1.4. Įsivertinimo pridėtinė vertė	12
1.5. Įsivertinimo vykdymo patirtis	13
1.6. Pagrindinės sąvokos	14
2 SKYRIUS. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelis	16
2.1. Vaiko gerovė	25
2.2. Ugdymasis	30
2.3. Ugdymo(si) aplinkos	33
2.4. Ugdymo strategijos	37
2.5. Pasiekimų vertinimas ir ugdymo planavimas	42
2.6. Bendradarbiavimas su šeimomis	47
2.7. Besimokančios organizacijos kultūra	50
2.8. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo lygiai	54
2.9. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo procesas	55
2.10. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo etapai	56
2.11. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo dalyvių atsakomybės	59
2.12. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo instrumentai	60
2.13. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo duomenų šaltiniai	62
2.14. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo ataskaitos forma	63
2.15. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo galimos rizikos	66
3 SKYRIUS. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo metodiniai nurodymai	68
3.1. Metodiniai patarimai kaip pasirinkti ir atlikti kiekybinius tyrimus	68
3.2. Metodiniai patarimai kaip pasirinkti ir atlikti kokybinius tyrimus	69
3.3. Metodiniai patarimai kaip pasirinkti sritis ir rodiklius teminiam įsivertinimui	69
3.4. Metodiniai patarimai mokytojui kaip atlikti savo veiklos refleksiją	70
3.5. Metodiniai patarimai kaip organizuoti tikslinės grupės diskusiją	73
3.6. Metodiniai patarimai kaip vesti pokalbį	74
3.7. Metodiniai patarimai kaip stebėti	74

3.8. Metodiniai patarimai kaip sužinoti vaikų nuomones ir požiūrius	75
3.9. Patarimai kaip parengti mokyklos veiklos tobulinimo planą	76
3.10. Rekomenduojama literatūra, įsivertinant visas ir atskiras sritis	78
Santrauka	87
Summary.....	88
Naudotos literatūros sąrašas	89
Priedai.....	93
1 priedas.....	94
2 priedas.....	100
3 priedas.....	107
4 priedas.....	113
5 priedas.....	116
6 priedas.....	134
7 priedas.....	141
8 priedas.....	144
9 priedas.....	146

Įvadas

Jūsų rankose laikomos ir skaitomos įsivertinimo metodikos paskirtis – kurti kokybės siekio kultūrą mokykloje, vykdančioje ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas. Savo esme kultūra yra rūpestis (lot. *cultus* – rūpinimasis), todėl viliamės, kad kokybės siekis augins mokyklos bendruomenės profesinį kapitalą, džiaugiantis ir dalijantis sėkmėmis saugiose aplinkose, kuriose nebijoma priimti iššūkių ir pripažinti savo pažeidžiamumą, nes jose gerbiamas kiekvieno bendruomenės nario indėlis ir bendradarbiaujant ieškoma iškilusių iššūkių sprendimo būdų.

Apibrėžti, kas yra kokybė ir kaip ji gali būti nuosekliai vertinama, atsižvelgus į parametrų įvairovę, yra iš tiesų nelengva užduotis. Įsivertinimo metodika yra vienas iš įrankių, padedančių įgyvendinti šį tikslą. To siekiant, mūsų požiūriu, itin aktualūs išlieka R. Ališausko dar 2005 m. suformuluoti trys pagrindiniai klausimai: *Ar norime dirbti gerai? Kas yra gerai? Ką darome, kad dirbtume gerai?* (Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika, 2005). Visi trys klausimai yra svarbūs ir atsakyti į juos turi mokyklos bendruomenė, „pasimatuodama“ savo nuostatas, veiklą ir tobulėjimo gaires. Nors vieną iš klausimų „pametus“, neatsakius į jį, įsivertinimas netenka prasmės ir nesuteiks tokio postūmio ugdymo kokybės gerinimui, koks galėtų būti, jei į šiuos klausimus būtų atsakyta atvirai.

Pripažindamos ir pasitikėdamos Jūsų mokyklos bendruomenės profesine kompetencija ir vertinga gerą patirtimi, įsivertinimo metodikoje stengiamės išryškinti ir pateikti tik svarbiausius įsivertinimo proceso aspektus: pirmame skyriuje – įsivertinimo paskirtį ir esmę, antrame – įsivertinimo modelį ir svarbiausius kiekvienos srities aspektus (į ką reikia atkreipti dėmesį, galimus kokybiškos praktikos pavyzdžius), trečiame – įsivertinimo proceso organizavimą.

Rašydamos šią metodiką, rūpinomės, kad ji būtų kiek galima paprastesnis ir Jums vertingas įrankis. Nuoširdžiai tikimės, kad Jūsų mokyklos bendruomenei tai bus naudinga ir juo galėsite pasinaudoti įsivertinimo procese, pritaikydami jį pagal savo individualius poreikius ir atsižvelgdami į savo mokyklos unikalumą.

1 SKYRIUS. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelio kūrimo pagrindai

Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika parengta remiantis:

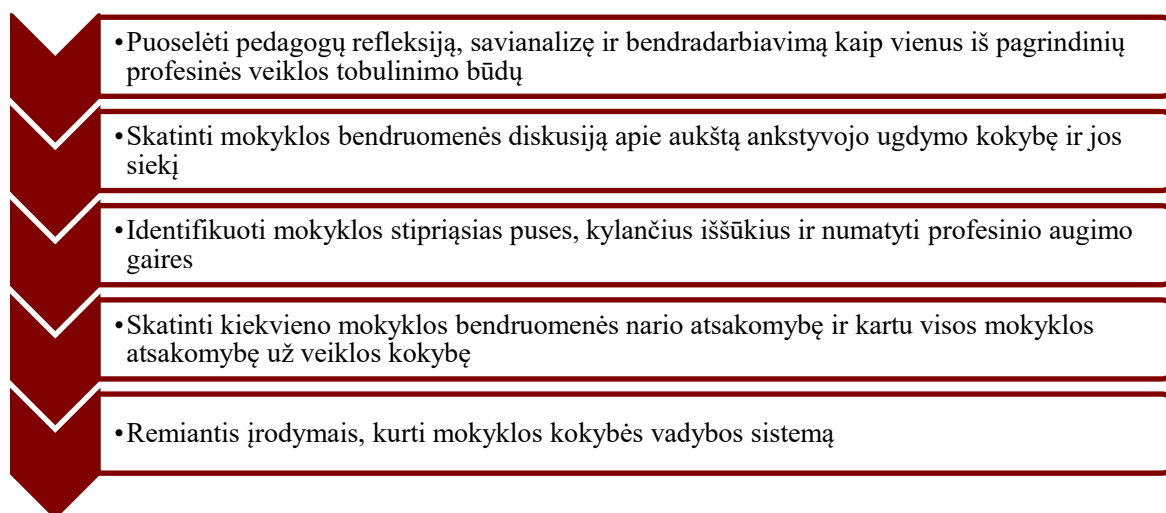
- Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijos nuostatomis (*Vaiko teisių konvencija*, 1989);
- Europos Sąjungos dokumentų, įtvirtinančių ankstyvojo ugdymo kokybės svarbą, siūlymais ir rekomendacijomis (*Proposal for Key Principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*, 2014; *Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems*, 2019);
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos gairėmis, skirtomis ankstyvojo ugdymo kokybės lygmeniui (*Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, 2015, 2016; *Starting Strong: Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care*, 2018);
- Švietimo kokybės užtikrinimo gairėmis (*Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*, 2015) ir visuotinės kokybės vadybos samprata (Sallis, 2002);
- *Geros mokyklos koncepcija* (2015), Bendrojo ugdymo programas vykdančių mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo samprata (*Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika*, 2016);
- Užsienio šalių ankstyvojo ugdymo kokybės vidinio ir išorinio vertinimo gairėmis (*AistearSiola: Practical Guide*, 2020; *Guidelines and recommendations for evaluating the quality of early childhood education and care*, 2019; *Handbook for the Self-Evaluation of Early Childhood and Preschool Education Institutions*, 2013; *Guide to the National Quality Standard*, 2017; *Materials for conducting internal evaluations in accordance with the requirements set out in Bridging Diversity*, 2020 ir kt.).

1.1. Įsivertinimo paskirtis, tikslas ir uždaviniai

Įsivertinimas yra vienas iš esminių mokyklos veiklos veiksnių, padedančių užtikrinti ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios mokyklos veiklos kokybę.

Įsivertinimu **siekama kurti besimokančią bendruomenę**, kurioje nuolatinė visos mokyklos bendruomenės refleksija, savianalizė, visų lygių tarpusavio bendradarbiavimas, dėmesys aktualiausiems mokyklos veiklos aspektams, lemiantiems ugdymo kokybę, būtų esminiai. Tokiu būdu įsivertinimas tampa integralia mokyklos veiklos dalimi, laiduojančia individualius kiekvieno mokyklos bendruomenės nario ir mokyklos kaip organizacijos pokyčius, kurie grindžiami savistaba, kritiniu mąstymu ir profesinio tobulėjimo galimybėmis. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo **tikslas** – sukurti mokykloje kokybės siekio kultūrą, į mokyklos tobulinimo procesus įtraukiant visus bendruomenės narius.

Pagrindiniai mokyklos įsivertinimo uždaviniai pateikiami 1 paveiksle.

1 pav. Svarbiausi mokyklos įsivertinimo uždaviniai

Suprantama, kad pradėti mokykloje įsivertinimą ir siekti jo vis didesnės kokybės, nėra lengva. Pokyčiui, kuriam turi mokyklos bendruomenė ryžtis – *mokytis atsižvelgti į skirtingas nuomones, diskutuoti, ieškoti bendro sutarimo (pasidalinti) ir pripažinti ne tik savo darbo stipriąsias puses, bet ir tai, kas nepavyksta, teikti ir priimti pagalbą* – reikia drąsos, gebėjimų ir vertybinių prioritetų. Tad dabar pristatysime esmines vertybines nuostatas, kuriomis mokyklos bendruomenė turi vadovautis įsivertinimo procese, jeigu nori, kad šis procesas būtų giluminis bendruomenės darbo kokybės virsmas, o ne tik formalus aktas.

1.2. Įsivertinimo vertybinės nuostatos

Visa ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programos vykdančios mokyklos veiklos kokybės vertinimo sistema remiasi trimis pagrindinėmis vertinimo nuostatomis (2 pav.). Jos yra esminės ir mokyklos bendruomenei, dalyvaujantys įsivertinimo procese.

2 pav. Mokyklos veiklos kokybės vertinimo pagrindinės vertybinės nuostatos

Esminis TIKSLAS – sukurti kokybės siekio kultūrą

Vienas iš pagrindinių principų, kurių laikomasi ugdant vaikus ir siekiant ankstyvojo ugdymo kokybės, yra bendras sutarimas, kokias paslaugas galime vadinti aukštos kokybės paslaugomis (angl. *a shared understanding of high quality services is needed*) (European Commission, 2018), todėl **mokyklos įsivertinimo procesas pirmiausia yra dialogas**, sutariant esminiais klausimais: *Ką mūsų mokyklai reiškia kokybiškas ugdymas? Kokių bendrų tikslų mes galime ir turime siekti?*

Paviršutiniškai žvelgiant gali atrodyti, kad įsivertinimas turi būti siejamas tik su mokytojų veiklos kokybe, tačiau Suomijos ankstyvojo amžiaus vaikų ugdymo kokybės vertinimo gairėse (*Guidelines and recommendations for evaluating the quality of early childhood education and care*, 2019) pabrėžiama, kad savo darbo įsivertinimas mokyklos bendruomenei pirmiausia sudaro sąlygas pažvelgti į visą mokyklos veiklą per mokyklos veiklos kultūrą ir vyraujančias vertybes, susijusias su vidine organizacijos kultūra. Taigi, įsivertinimas pirmiausia yra **mokyklos kultūros sritis**, atverianti esminius klausimus bendruomenei: *Kodėl mes atliekame įsivertinimą? Kaip mes dirbame kaip bendruomenė? Ar mes norime augti kaip profesionalai?*

Anot A. Hargreaves ir M. Fullan (2019), puiki kultūra vyrauja ne tada, kai joje dirba stiprūs ir silpnesni mokytojai, bet tada, kai daug gabių, stiprių pedagogų bendradarbiauja tarpusavyje įkvėpti viziją turinčių vadovų. Tai veiksmingas visos komandos darbas, nes uždavinys profesionaliai dirbti yra susijęs ne su individualia atskaitomybe, bet su galinga bendra atsakomybe. Vadinasi, tvarus visos mokyklos veiklos kokybės kilimas gali būti siejamas su bendrais susitarimais, kas yra kokybiškas ugdymas; su visos mokyklos narių refleksija, iniciatyva ir savarankiškumu; su pasitikėjimu kiekvieno

mokytojo profesionalumu, jo patirtimi ir kompetencijomis; su sąlygomis, kurios skatina konstruktyvią diskusiją, tarpusavio pagalbą ir bendradarbiavimą. Nuo mokyklos bendros kultūros didžia dalimi priklausys ir kiekvieno mokytojo veiklos kokybė, nes būtent ją labai veikia aplinka – įstaigos, kuriose dirbama, kultūra. Todėl drįstame teigti, kad įsivertinimo procese mokyklos kultūra ir jos kokybės siekis gali būti „pamatuojamas“ atsakant į kelis vertybinius klausimus:

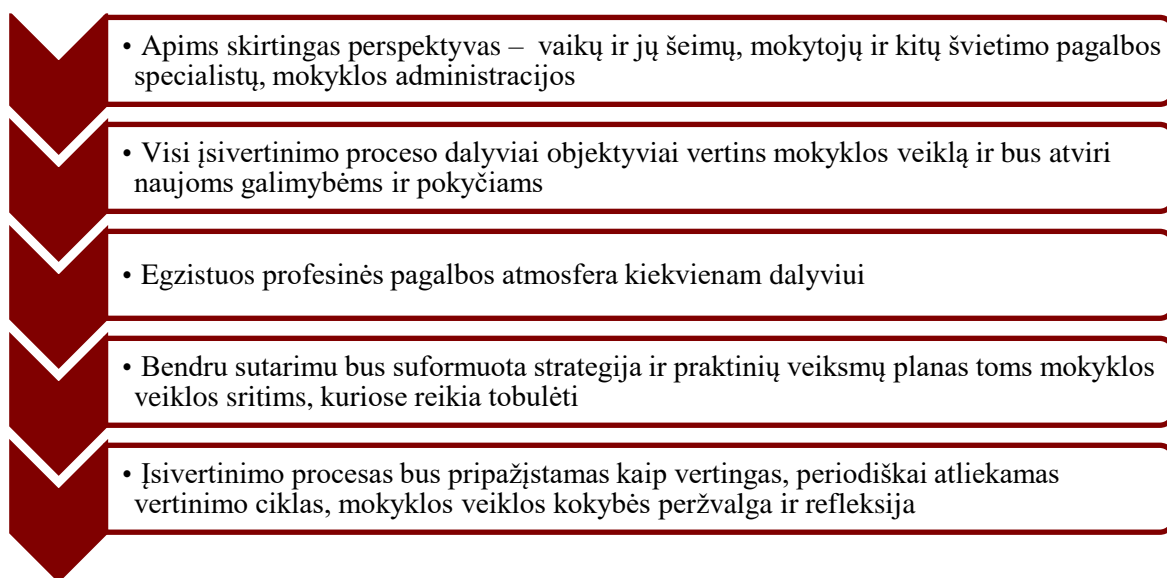
- *Kaip mes žvelgiame į nesėkmę? Ar ją priimame kaip natūralų dalyką, nuolatinį žmogaus mokymosi elementą?*

- *Ar įsivertinimo procese mes nelinkstame apdovanoti „gerųjų“ ir surasti „kaltuosius“?*

- *Ar mokyklos bendruomenės nariai gali turėti skirtingą matymą, ar galime kalbėtis apie tai ir kartu ieškoti sutarimo?*

- *Ar visus bendruomenės narius išklausome?*

Pažymėtina, kad **geriausi sprendimai gimsta bendro darbo erdvėje**, todėl įsivertinant atliekamas mokyklos veiklos kokybės apmąstymas efektyviausiai prisidės prie kokybės gerinimo tik tada, kai atlieps sąlygas, pateikiamas 3 paveiksle.

3 pav. Mokyklos veiklos kokybės vertinimui svarbios sąlygos

Galiausiai, mokyklos bendruomenei būtina suprasti, kad **mokyklos veiklos kokybė yra dinamiškas, o ne statinis fenomenas**. Tai reiškia, kad pasiekus tam tikrą kokybės lygį, negalime nusiraminti – mokyklos veiklos kokybę turime nuolat permąstyti ir įsivertinti, nes ji yra kintanti. Todėl įsivertinimas nėra vienkartinis aktas, o būtina mokyklos veiklos kokybės dalis, kurią mokyklos bendruomenė pripažįsta kaip esminę ir skiria jai pakankamai laiko, resursų ir pastangų.

Ugdymo centre – vaiko raida, mokymasis ir gerovė

Vertinimas turi labiausiai atitikti vaiko interesus, jie turi būti centre (European Commission, 2014). Tai pripažįstama kaip vienas iš trijų pagrindinių kokybės principų – *ankstyvojo (ikimokyklinio) ugdymo paslaugos turi būti orientuotos į vaikus, būtina atsižvelgti į jų nuomonę ir įtraukti juos į kasdienes sprendimus ugdymo aplinkoje* (European Commission, 2017).

Pažymėtina, kad **ankstyvoji vaikystė yra kritinis vaiko fizinės, emocinės, socialinės, kalbinės ir pažintinės raidos tarpsnis**. Pirmoji patirtis, vaiko ryšys su jam svarbiais globėjais ir aplinka pirmaisiais gyvenimo metais daro įtaką mažų vaikų besivystančių smegenų struktūrai, sukuria pamatus būsimai patirčiai ir vaikų reagavimui į ją, todėl ankstyvojoje vaikystėje įgyta patirtis padeda pagrindus tolimesnei vaiko raidai ir mokymuisi (OECD, 2018).

Vykdamas mokyklos veiklos įsivertinimą, **didžiausias dėmesys turi būti skiriamas ugdymo procesui, programai, pedagogų ir vaikų santykiams, mokyklos bendruomenės santykiams su vaiko šeima**, tai yra tam, kas įgalina vaikus daryti ugdymosi pažangą. Kaip pažymima Europos Sąjungos dokumente (European Commission, 2014), prieinami, laiku gauti ir tikslūs tiek išorinio vertinimo, tiek ir įsivertinimo duomenys gali padėti ugdymo įstaigų vadovams ir visam personalui priimti optimalius (teisingiausius) sprendimus, kaip pagerinti veiklos kokybę.

Pažymėtina, kad įsivertinimo metu renkant informaciją, svarbu remtis ir vaiko perspektyva. Vaikui turi būti suteiktas pilnaverčio dalyvio statusas ir jo požiūris priimamas labai rimtai. Vaiko vertinimas, jo savijauta gali būti vienas iš pagrindinių mokyklos veiklos kokybės vertinimo kriterijų, nuolat prisimenant ir atsakant į klausimą: *Ar mūsų mokyklos bendruomenės veikla ir įstaigos kultūra geriausiai atliepia vaikų interesus?* Tuomet galime teigti, kad mokyklos bendruomenė siekia vaikų gerovės ir jų įsitraukimo į kokybės užtikrinimo procesą (kaip vaikai jaučiasi ir kokias ugdymosi sąlygas jiems suteikia ugdymo įstaiga).

Vertinimo sistema – dinamiška, nuolat ieškanti atsakymų, kokius įsivertinimo metodus ir instrumentus pasirinkti, siekiant surinkti objektyvius ir patikimus įsivertinimo duomenis

Šioje įsivertinimo metodikoje pristatomos vertinimo sritys, jų rodikliai ir kriterijai yra pagrindinės gairės, pagal kurias gali būti atliekamas mokyklos veiklos įsivertinimas. Atsižvelgiant į mokyklos unikalumą, poreikį, mokyklos bendruomenė gali ir turi ieškoti papildomų parametrų, kurie padeda įsivertinti mokyklos veiklos kokybę.

Norėtume atkreipti dėmesį, kad šioje metodikoje pateikiame du įsivertinimo tipus: visuminį ir teminį. Visuminis įsivertinimas skirtas diagnostikai (bendrųjų tendencijų išryškinimui), tačiau mokykla, siekianti aukštos teikiamų paslaugų kokybės, turėtų atlikti ir teminį įsivertinimą, kuris yra giluminis ir iš esmės sudaro sąlygas nuodugniai įsivertinti kiekvieną ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios mokyklos veiklos sritį. Būtent teminio įsivertinimo metu mokykla gali naudoti įvairius instrumentus pagal savo poreikį, nes tai suponuos tikslingų duomenų surinkimą ir parodys ne tik atitikimą tam tikriems kokybės standartams, bet ir identifikuos iššūkius keliančias sritis, kurias reikia tobulinti. Taigi, **mokyklos bendruomenė yra laisva pasirinkti įsivertinimo metodus ir instrumentus, kurie padėtų jiems geriausiai įsivertinti savo kompetencijas ir numatyti mokyklos veiklos tobulinimo gaires.**

Taip pat pabrėžiame, kad metodikoje pateikiami kokybiškos praktikos pavyzdžiai turi būti:

- 1) vertinami atsižvelgiant į vaikų amžių, tai yra skirtingo amžiaus vaikams yra būdinga skirtinga vertinimo kriterijų raiška;
- 2) siekiant įsivertinti kiekvienos srities rodiklius ir kriterijus, nebūtina remtis tik mūsų pateiktais konkrečiais pavyzdžiais. Jūsų mokyklos bendruomenė tikrai įžvelgs ir daug kitų gerų pavyzdžių, iliustruojančių kiekvieno kriterijaus kokybišką raišką praktikoje bei atspindinčių mokyklos išskirtinumą ir poreikius.

1.3. Įsivertinimo principai

Ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios mokyklos bendruomenė įsivertinimo metu turi laikytis ir atitinkamų principų, kaip esminių veikimo dėsnų:

- 1) **Atsakomybės** – atlikdama įsivertinimą visa mokyklos bendruomenė (kiekvienas jo dalyvis) prisiima atsakomybę už etišką įsivertinimo procesą, įsivertinimą atlieka objektyviai, tiksliai ir sąžiningai, tarpusavyje ir / ar su kitais įsivertinimo proceso dalyviais bendrauja pagarbiai, saugo visų turimų / gautų mokyklos duomenų konfidencialumą.
- 2) **Holistiškumo** – įsivertinimas atliekamas kaip vientisas, neskaidomas, visuminis procesas, aiškiai įžvelgiant įsivertinimo sričių tarpusavio sąsajas. Analizuojant, apibendrinant įsivertinimo metu gautus duomenis, reikia susieti ir apibendrinti iš visų šaltinių gautą informaciją.
- 3) **Nešališkumo** – įsivertinimas atliekamas objektyviai ir skaidriai. Visa teikiama įsivertinimo informacija ir priimami sprendimai turi būti grindžiami validžia duomenų analize, pagrįstais įrodymais, bendru vertinimo dalyvių sutarimu.

- 4) **Kontekstualumo** – vykdydama įsivertinimą, mokykla atsižvelgia į konkretų socialinį, ekonominį, kultūrinį, technologinį ir pedagoginį kontekstą; jis pripažįstamas kaip veiksnys, kuris gali lemti mokyklos veiklos kokybę ir kaip išteklius, kuriuo reikia remtis, siekiant aukštesnės kokybės.
- 5) **Bendradarbiavimo** – įsivertinimas yra bendradarbiavimo procesas, kai kiekvienas jo dalyvis supranta bendro darbo prasmę ir esmę, juo grindžia įsivertinimą ir pripažįsta, kad tai yra pagrindinė pokyčių jėga.
- 6) **Kokybės siekio kultūros kūrimo** – visas įsivertinimo procesas grindžiamas nuostata, kad vertinimas yra tik įrankis siekiant nuolatinio mokyklos veiklos kokybės gerinimo. Visi duomenys, gauti įsivertinimo metu, turi sudaryti prielaidas tobulinti mokyklos veiklą (ugdymo procesą ir mokyklos vadybą). Įsivertinimu siekiama identifikuoti stipriuosius mokyklos veiklos aspektus, atrasti ir panaikinti kliuvinius ir padrąsinti mokyklos bendruomenę siekti aukštesnės veiklos kokybės.

1.4. Įsivertinimo pridėtinė vertė

Kokybiškas įsivertinimas be tiesioginės naudos – mokyklos bendruomenės profesinio kapitalo auginimo – mūsų požiūriu, gali suteikti mokyklai ir pridėtinę vertę. Įsivertinimas gali tapti visos bendruomenės bendrų susitarimų, kas yra kokybiškas ugdymas kiekvienam vaikui, išgirstant visų asmenų „balsą“, pagrindu. Tai yra sudaro sąlygas pripažinti vertingais visų ugdymo proceso dalyvių – vaikų, personalo ir tėvų – nuomones ir požiūrius.

Kita vertus, linkėtume, kad įsivertinimas sukurtų mokyklos bendruomenės darbo kultūrą, kurioje kiekvienas jos narys augtų, būtų palaikomas ir skatinamas. Kaip teigia A. Hargreaves ir M. Fullan (2019), organizacijos ar sistemos, kuriose gerieji nariai apdovanojami, o blogieji – peikiami, nėra veiksmingos. Mokyklos bendruomenė įsivertindama savo darbo kokybę turi siekti, kad visi jos nariai dirbtų gerai ir labai gerai ir, jeigu kažkuris iš bendruomenės narių patiria sunkumų ar iššūkių, tai jam turi būti suteikta visokeriopa parama, pasitikint ir auginant šio darbuotojo profesines kompetencijas. Įsidėmėtina, kad darbo kokybė „nepradeda smukti tik dėl atskiro asmens pastangų ar norų. Ją labai smarkiai veikia aplinka – įstaigų, kuriuose atliekamas darbas, kultūra“ (Hargreaves, Fullan, p. 39). Todėl tikras mokyklos bendruomenės profesionalumas siejasi su bendradarbiavimu ir įkvėpimu, pasitikėjimu ir atvirumu, nebijojimu pripažinti savo klaidas ir pasididžiavimu visu bendru indėliu. Tik tokiu būdu kokybės užtikrinimo procesas gali teikti aiškia pridėtinę vertę.

1.5. Įsivertinimo vykdymo patirtis

Vykdydamos veiklos kokybės įsivertinimą ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas įgyvendinančios mokyklos vadovaujasi prieš 15 metų patvirtinta *Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika* (2005), kurios paskirtis – „padėti mokyklai susikurti suderintą, nuoseklų ir lankstų mokyklos veiklos įsivertinimo modelį, kurį taikant būtų gaunami patikimi duomenys apie mokyklos veiklos kokybę“ (p. 2). Metodikoje aprašytas jos taikymas, apibūdintos veiklos sritys, rodikliai, pagalbiniai rodikliai, iliustracijos ir požymiai. Ketinantiems atlikti įsivertinimą, pateikti galimi informacijos šaltiniai vertinant tam tikrą sritį ir siūlomi vertinimo metodai.

Veiklos kokybės įsivertinimas vykdomas 5 etapais: pasirengimas, platusis auditas (dabar – įsivertinimas), giluminis auditas, atsiskaitymas ir informavimas, planavimas. Mokyklos vadovo sudaryta koordinavimo grupė yra atsakinga už mokyklos bendruomenės informavimą apie pradedamą vykdyti veiklos įsivertinimą, vertinimo modelio sukūrimą ir įsivertinimo atlikimo plano parengimą, įsivertinimo ataskaitos rengimą.

Vykdamas platusis vidaus auditas, įvertinamos visos 6 metodikoje nurodytos mokyklos veiklos sritys – etosas, vaiko ugdymas ir ugdymasis, vaiko ugdymo(si) pasiekimai, parama ir pagalba vaikui, šeimai, ištekčiai, mokyklos valdymas – kurios apibūdinamos remiantis 19 veiklos rodiklių ir 61 pagalbinio rodikliu. Atlikusi įsivertinimą (platusis auditas), koordinavimo grupė, apibendrindama rezultatus, įvertina, kuriose veiklos srityse vyrauja privalumai ir (ar) trūkumai, identifikuoja stipriąsias ir silpnąsias mokyklos veiklos sritis. Įsivertinimo rezultatai yra pristatomi mokyklos personalui ir susitariama dėl giluminio audito.

Atliekant giluminį audita, darbo grupė suplanuoja pasirinktos veiklos srities / rodiklio / pagalbinio rodiklio vertinimo darbus, surenka ir išanalizuoja duomenis, pateikia išvadas bei parengia įsivertinimo ataskaitą. Taip pat parengia galutinę įsivertinimo ataskaitą, kurioje išryškina privalumus ir trūkumus, numato tobulintinas sritis. Įsivertinimo ataskaita yra pristatoma mokyklos veikla suinteresuotiems asmenims (mokyklos tarybai, bendruomenei, savivaldybės administracijos švietimo padaliniui, vietos bendruomenei). Įsivertinimo proceso ciklas baigiamas planavimo etapu, kuriame mokyklos vadovo sudaryta darbo grupė, remdamasi įsivertinimo rezultatais, rengia strateginį ir metinį veiklos planus, juos teikia derinti mokyklos steigėjui.

Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika (2005) yra rekomendacinio pobūdžio. Nėra žinomi tikslūs skaičiai, kiek ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas įgyvendinančių mokyklų ir kaip aktyviai ja naudojasi. Apie atliekamą veiklos kokybės įsivertinimą galima sužinoti tik tuo atveju, jei rezultatus mokyklos paskelbia savo interneto svetainėse.

Dažniausiai su tokia informacija galima susipažinti metinėse veiklos ataskaitose. Kai kurių ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų įgyvendinančių mokyklų (pvz. Klaipėdos apskrities) interneto svetainėse galima rasti tam skirtą tinklalapį, kuriame talpinama ne tik pastarųjų, bet ir ankstesnių metų informacija apie įsivertinimo rezultatus. Būtina pažymėti, kad privačios ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų įgyvendinančios mokyklos neskelbia informacijos apie veiklos kokybės įsivertinimą, tikėtina, jo ir nevykdo.

1.6. Pagrindinės sąvokos

- Ankstyvasis ugdymas** Ugdymas, teikiamas laikotarpiu nuo gimimo iki pradinės mokyklos.
- Įsivertinimas** Mokyklos darbuotojų atliekamas kokybės užtikrinimo procesas, integrali mokyklos veiklos dalis, skatinanti nuolatinę savistabą, refleksiją ir dialogą. Įsivertinimas padeda mokyklos bendruomenei nustatyti stipriąsias mokyklos veiklos sritis, mokyklos veiklą grindžiančius vertybinius principus, identifikuoti išskylančius iššūkius ir numatyti įrodymais grįstų sprendimų priėmimą mokykloje.
- Kriterijai** Rodikliui būdingi požymiai, išsamiai apibūdinantys jį ir nurodantys vertinimo pagrindą. Tai aiškūs teiginiai, aprašantys mokyklos veiklos praktiką. Vertinama veikla yra lyginama su kriterijais ir, remiantis jais, sprendžiama, kokio lygio veikla šiuo metu yra vykdoma. Remiantis kriterijais, rodikliai gali būti įvertinami kiekybiškai ir (ar) kokybiškai.
- Mokykla** Šiame dokumente mokykla yra institucija, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas.
- Rodiklis** Konkretus ir patikrinamas ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų vykdančios mokyklos aukštos kokybės esminių ir pageidaujamų veiklos savybių aprašymas. Rodiklis yra duomuo, matavimo pagrindas, padedantis įvertinti / apibrėžti daugiaplanę ir sudėtingą mokyklos veiklą, numatyti tobulinimo kryptį.
- Sritis** Esminis ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programų vykdančios mokyklos veiklos sandas, kurio įgyvendinimas laiduoja nuoseklią ir aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo praktiką.
- Vertinimas** Sistemingas procesas, kurio metu renkama, analizuojama metodologiškai pagrįsta informacija apie mokyklos veiklą ir palyginama

su tam tikrais nustatytais ir aiškiais standartais. Vertinimas apima savyje ir įvertinimo elementą – remdamasis vertinamos veiklos standartais vertintojas nustato veiklos kokybės lygį.

Vertintojas(-ai)

Asmuo (asmenų grupė), vertinimo dalyvis(-iai), atliekantis ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programas vykdančios mokyklos veiklos įsivertinimą ar išorinį vertinimą. Jis (jie) renka, analizuoja ir apibendrina svarbiausius duomenis apie mokyklos veiklos kokybę ir, jais remdamasis, priima vertinamąjį sprendimą.

Apibendrinant mokyklos įsivertinimo tikslus ir vertybines nuostatas, tenka pabrėžti, kad pradėti veiklos kokybės tobulinimą reikia nuo supratimo, kad tikras kokybės įsivertinimas turi būti inicijuotas iš vidaus, o ne primestas iš išorės. Kokybės vertinimas plačiaja prasme apima susitarimą: *Kas yra kokybė? Kokie jos elementai gali būti vertinami? Kaip bus pamatuota tų elementų kokybės raiška?* Visa tai turėtų būti grindžiama visos mokyklos bendruomenės dialogu ir nuolatiniu savo veiklos apmąstymu, panaikinančiu iliuziją, kad mokyklos veikla gali būti visada to paties kokybės lygmens. Tik atvirai reflektuojant, nustatant savo darbo stipriąsias ir tobulintinas sritis ir siekiant pastarąsias gerinti nuolat mokantis, gali įvykti prasmingas kokybės pokytis.